

Uitgever Toon Horsten. © Patrick De Roo

Standaard uitgeverij start nieuw literair fonds

INTERVIEW BOEKEN Vlaanderen is een literair fonds rijker. De nieuwe imprint Tzara zal kwaliteitsfictie en non-fictie uitgeven. Een gesprek met uitgever Toon Horsten.

Tzara zit onder de vleugels van Standaard Uitgeverij. Was er nood aan zo'n fonds binnen de groep?

'Standaard Uitgeverij heeft een distributie-poot, jeugdboeken en strips. De imprint Manteau brengt fictie en non-fictie voor een breed publiek, terwijl Davidfonds focust op non-fictie en klassiekers. Maar we willen ook het bovensegment bedienen, mensen die graag en veel lezen, vandaar die nieuwe imprint.'

Tzara heeft een eerste aanbiedingsbrochure klaar. Daarin zit zowel fictie als non-fictie, met een biografie van James Ensor door Eric Min, literaire fictie van Geoff Dyer over ouder wordende kunstenaars, tot korte verhalen van DS-columniste An Olaerts en de vertaling van een Duits debuut. Is dat representatief voor waar Tzara voor staat?

'We willen een mengeling van fictie en non-fictie brengen, Nederlandstalig en vertaald werk. We gaan voor diversiteit in aanpak, stemmen en genres, ook in taal. Het is de bedoeling om één boek per maand uit te brengen. De eerste titel verschijnt in mei: de uit het Frans vertaalde roman *Versplinterde ziel* van Akira Mizubayashi.'

De verkoopcijfers van Nederlandstalige boeken gaan achteruit, terwijl Engelstalige boeken in de lift zitten. Hoe willen jullie die moeilijke markt het hoofd bieden?

'We denken echt dat er een publiek is van mensen die altijd hebben gelezen en zullen blijven lezen. Het is misschien minder makkelijk te bereiken dan vroeger, maar het is er wel. De opmars van het Engels betekent dat de kennis van het Duits en Frans vermindert. Daarin zien wij mogelijkheden om vooral vanuit het Duits en Frans meer te vertalen. Het enige antwoord dat je op de statistieken kunt geven, is interessante boeken uitgeven op een kwaliteitsvolle, aantrekkelijke manier. Dat betekent dat we investeren in redactie en vormgeving. De boeken van Tzara zullen een herkenbare look hebben die alle boeken van het fonds met elkaar verbindt, terwijl elk boek toch een afzonderlijke uitstraling heeft. Daar hebben we met onze vormgever Herman Houbrechts hard op gewerkt. Zo willen we een biotoop creëren voor auteurs, maar ook voor boeken.'

Waar staat Tzara voor?

'De Roemeense schrijver Tristan Tzara was een van de grondleggers van het dadaïsme. Het verwijst naar de combinatie van ernst en speelsheid die we willen uitstralen. En die lettercombinatie "tz", dat heeft ook een tikje een dwarsre kant. Daar houd ik wel van.' (vdbv)

Lange dagreis naar de afgrond

THEATER Zuidpool stript *Lange dagreis naar de nacht* tot zijn harde essentie, met een ijzersterke Sofie Declair in de hoofdrol. De meertalige bewerking maakt de vervreemding tussen de personages uitzichtlozer dan ooit.

Een stuk gedrenkt in tranen en bloed, zo noemde Eugene O'Neill zijn *Lange dagreis naar de nacht* (1956). In dat autobiografische gezinsdrama schreef de Amerikaanse Nobelprijswinnaar zijn lijdelloze jeugd van zich af, met een nietsontziende wreedheid waarder een al even ondragelijke poging tot begrip schuilt.

Met z'n vieren zitten ze tussen de whis-kyflessen, de blik strak op het publiek gericht: de vader (Laurent Capelluto), een mislukte acteur, die schittert in afwezigheid en zuipschutterij, de moeder (Sofie Declair) die haar postnatale depressie bezweert met morfine, de oudste zoon (Atta Nasser) die ten onder gaat aan seks en alcohol, en zijn jongere broer (Tijmen Govaerts), het alter ego van O'Neill zelf, die als tuberculosepatiënt op het randje van de dood zweeft.

Net zoals in *Empedokles* (2014) en *War*

of the beast and the animals (2022) zet Zuidpool O'Neills klassieker radicaal naar zijn hand: in dit dovemansgesprek, waarin de verwijten en desillusies non-stop rond je oren vliegen, spreekt elke acteur een andere taal. Beneveld door drank en drugs zitten deze 'mismensen' gevangen in de illuïste van hun eigen waarheid.

Amerikaans realisme

Bijzonder hoe de verschillende (moeder)tal(en), die parallel worden geprojecteerd, een spiegel worden van de psychologie van de familie Tyrone. De Palestijn Nasser spuwt zijn woorden uit alsof het granaten zijn, kunstenaarsziel Edmund (Govaerts) laaft zich aan het Engels van de grote dichters, Capelluto – die bijna het hele stuk met gesloten ogen speelt – verpakt zijn messteken in een Franstalig rookgordijn en Declair heeft aan één dialect-

woordje genoeg om iedereen naar de hel te bliksemen. 'Wa?'

Het vergt een straffe schrijver zoals Koen van Kaam om die meertalige compositie niet te laten verzanden in chaos. Zijn ristretto vol korte, snedige zinnestels, ontdaan van alle ballast, houdt twee uur moeiteloos de aandacht vast. Bij uitstek Declair laat duizend gezichten zien als de paranoïde, smalende, cynische, ijzige, wekkende, wanhopige moeder die wegwinkt door schuld en eenzaamheid. Meer nog dan bij O'Neill is zij de echte spijl van het stuk. Haar verslaving is niet het drama waaraan dit gezin kapot gaat, wél de red ding. Zonder haar leed is er niets meer dat deze vier mensen bindt.

Van Kaam en co-regisseur Jorgen Cassier laten *Lange dagreis* bewust niet stui-ken onder het gewicht van O'Neills jeugd-trauma's. Via wrange humor, jazzy intermezzo's en een bijwijlen grotesk, snel schakelend spel brengen ze wat lucht binnen. Dat maakt het stuk verteerbaar maar het is ook tricky, zeker wanneer je voelt dat het publiek af en toe meer naar lachen dan huilen neigt. In de sterk gereduceerde dialogen durft de subtekst al eens te verdwijnen en wordt de spelregie in het begin zelfs een tikkelige soapy.

De snedige tekst van Koen van Kaam houdt twee uur moeiteloos de aandacht vast

Slechts een handvol keer laten deze kapotte zielen zich betrappen op een teken van zelfinzicht of affectie. Je houdt eraan vast als een drenkelling aan een boei. Want wat je tussen de regels van dit genadeloze steekspel nog mist, is doorvoelde kwetsbaarheid. En die heb je toch nodig om van dit hoogtepunt uit het Amerikaanse realisme ook een existentiële voltreffer te maken.

Charlotte De Somvele

Long day's journey into night

Nog te zien tot en met 6/5. Volledige speellijst op www.zuidpool.be

★★★★☆

Zo saai kan comedy zijn

RECENSIE COMEDY Soms is comedy zo slecht dat het toch weer grappig wordt. De nieuwe show van Gunter Lamoot is zelfs daar te saai voor.

Het hardst hebben we gelachen met de memes, de pop-ups, de reclame en de korte comeback van Veronique, het populairste typeffe van Gunter Lamoot. Het was allemaal te zien en te horen op een groot scherm, vóór de comedian zelf naar de microfoon stapte. Een veelbelovende profloog dus, maar wat volgde, was van een bedroevende saaiheid.

Het was bijna tien jaar geleden dat Lamoot nog eens op het podium stond met een soloshow. Is het daarom dat hij zijn durf en scherpte heeft verloren? Is het de leeftijd die hem parten speelt (52)? Hij stond er alleszins wel uitvoerig over te zeuren? Het ging dan voorspelbaar over hangende ballen, 'erectiele disfuncties' en

Sofie Declair laat duizend gezichten zien als de wegwijnende moeder. © Kvdv

'piemeldeppen'. Of dat herkenbare humor is, vroeg hij het publiek, alsof hij zelf toch wat meer gelach had verwacht.

Niks mis met piemel- en toiletgrappen, maar Lamoot spon elke sketch eindeloos uit. Het bleef telkens minutenlang stil, in afwachting van de fantastische clou die we na zoveel geduld toch wel verdienden en verwachtten. Maar ook die viel meestal tegen. Af en toe zagen we nog een flits van de snedige, brutale comedian die ons in het vertenden zo vaak wist te verrassen en verbijsterten, maar dat volstond niet om de verveling te verdriven.

Grappig bedoeld

Er waren ook nog enkele grappig bedoelde filmpjes, maar die haalden gescenszins het niveau van *Superstar* en andere inventieve videomontages zoals we die van Lamoot gewend zijn. De 'gesprekjes' met personages uit bekende

tv-series waren even flauw en langdradig als het verhaal van zijn late ontmaggding en de 'scary story' die hij opdiste.

Om onduidelijke redenen liet Gunter Lamoot te pas en te onpas de 'doods-klok' tikken. Goed, hij worstelt misschien met zijn leeftijd, maar ook dan bleef een pittige pointe uit. We moesten genoegen nemen met een verwaterde levensles, op zich al atypisch voor Lamoot. Het afsluitende liedje herinnerde in combinatie met het vintage filmpje opnieuw aan zijn humoristische genie, zoals ook de proloog dat had gedaan. Jammer dat Lamoot daartussen weinig te vertellen had, en belangrijker nog: helemaal niet grappig was.

Karel Michiels

Gunter Lamoot. The one and only

Gezien op 15/3 in Stadsschouwburg Mechelen, nu op tournee.

★★☆☆☆